

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain, mielenterveyslain sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä syyskuuta 2008 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain, mielenterveyslain sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 95/2008 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Katariina Jahkola, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Päivi Kaartamo, sosiaali- ja terveysministeriö
- finanssisihteeri Saija Kaukonen ja lainsäädäntöneuvos Ilkka Turunen, valtiovarainministeriö

- käräjätuomari Wilhelm Norrman, Helsingin käräjäoikeus
- hallinto-oikeustuomari Tuula Harju, Helsingin hallinto-oikeus
- ylitarkastaja Tom Laitinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- oikeudellisen yksikön johtaja Paavo Siltanen, Rikosseuraamusvirasto
- ylilääkäri Irma Kotilainen, Terveydenhuollon oikeusturvakeskus
- johtava lääkäri Eila Tiihonen, Niuvanniemen sairaala
- asianajaja Antti Riihelä, Suomen Asianajajaliitto
- hallinto-oikeustuomari Mika Hämäläinen, Suomen tuomariliitto ry
- professori Raimo Lahti.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Helsingin hovioikeus
- Vanhan Vaasan sairaala.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain ja mielenterveyslain säännösten muuttamista siten,

että rikosasiassa syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätetylle henkilölle määrätty tahdosta riippumaton psykiatrinen sairaalahoito (hoitoseuraamus) voitaisiin siirtää järjestet-

täväksi hoitoseuraamuksen määränneestä valtiosta siihen valtioon, jonka kansalainen henkilö on tai jossa hänellä on kotipaikka.

Voimassa olevaan lainsäädäntöön ehdotetaan lisättäviksi säännökset, joiden mukaan vieraassa valtiossa tuomittu hoitoseuraamus voitaisiin panna täytäntöön Suomessa. Esityksessä ehdotetaan myös lainsäädännön täydentämistä sen mahdollistamiseksi, että Suomi voisi pyytää Suomessa määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanoa vieraalta valtiolta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annettua lakia joulukuussa 2005 Pohjoismaiden välillä tehdyn sopimuksen mukaisesti siten, että luovuttaminen olisi mahdollista myös rikosperusteisen hoitoseuraamuksen täytäntöönpanoa varten.

Ehdotettujen lakien olisi tultava voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa kansainvälinen yhteistyö rangaistukseen tuomitsematta jätetyille määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen sairaalahoidon (hoitoseuraamuksen) panemiseksi täytäntöön siinä valtiossa, jonka kansalainen hoitoon määrätty henkilö on tai jossa hänellä on kotipaikka. Suomen voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen panemista täytäntöön Suomessa psykiatrisena sairaalahoidona. Tästä on yksittäistapauksessa seurannut se, että vieraassa valtiossa määrätty hoitoseuraamus on tullut Suomessa panna täytäntöön vankeusrangaistuksena (KKO 2005:139). Lopputulosta ei voida pitää yksilön kannalta onnistuneena. Suomen voimassa oleva lainsäädäntö ei myöskään mahdollista Suomessa määrätyn hoitoseuraamuksen jättämistä pantavaksi täytäntöön vieraassa valtiossa.

Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että Suomen lainsäädäntö saatetaan vastaamaan kansainvälisessä yhteistyössä ilmenneitä tarpeita. Hoitoseuraamuksen täytäntöönpanolla henkilön kansalaisuus- tai kotipaikkavaltiossa voidaan edistää hoitoon määrätyn henkilön hoitoa ja kuntoutusta sekä sopeutumista yhteiskuntaan. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Suhde kansalliseen järjestelmään

Esitetyt lainsäädäntömuutokset rajoittuvat kansainvälisistä instrumenteista, erityisesti Euroopan neuvostossa vuonna 1983 hyväksytystä tuomittujen siirtämisestä tehdystä yleissopimuksesta (SopS 13/1987), jäljempänä vuoden 1983 yleissopimus, sekä Euroopan unionin sääntelystä johtuviin muutostarpeisiin. Esitys ei sisällä näitä velvoitteita laaja-alaisempia lainsäädäntömuutoksia. Kansainväliset velvoitteet on esityksessä pyritty sovittamaan yhteen Suomen voimassa olevan kansallisen järjestelmän kanssa. Valiokunta pitää tätä sääntelymallia perusteltuna, sillä Suomen kansallisen järjestelmän muuttaminen harvalukuisten kansainvälisten yhteistyötapausten vuoksi tai kansallisesta järjestelmästä poikkeavan sääntelyn luominen tällaisia yhteistyötapauksia varten ei olisi järkevää.

Esityksen perusteluista ilmenee, että sosiaali- ja mielensterveyslain yhteensovittamista koskevaa hallituksen esitystä, jossa pohditaan muun muassa tahdosta riippumattoman hoidon edellytyksiä sekä tällaiseen hoitoon määräämismenettelyä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan oikeusministeriön tarkoituksena on ollut antaa nyt käsiteltävänä oleva esitys samanaikaisesti mainitun esityksen kanssa. Nyt käsiteltävänä oleva esitys on kuitenkin päädytty antamaan eduskunnalle erikseen, koska sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä valmisteltavan esityksen aikataulusta ei ole ollut tarkkaa tietoa ja kansainvälisen yhteistyön

mahdollistaville säännöksille on käytännön taustan valossa ollut tarvetta. Valiokunnan mielestä mainitut syyt puoltavat sitä, ettei rikos- ja mielenterveyslain yhteensovittamista koskevan esityksen valmistumista ole jääty odottamaan. Valiokunta kuitenkin toteaa, että esitysten käsittelemisellä samanaikaisesti olisi ollut kiistattomia etuja, sillä kansainväliset velvoitteet ja Suomen kansallinen järjestelmä olisi näin voitu alusta alkaen sovittaa yhteen mahdollisimman selkeästi ja johdonmukaisesti ottaen huomioon sekä kansalliset että kansainvälisen yhteistyön tarpeet.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota esityksessä käytettyyn hoitoseuraamuksen käsitteeseen. Vaikka käsite on uusi seuraamuksia koskevassa lainsäädännössä, valiokunta katsoo, että sen käyttöönotolla on tässä esityksessä säädösteknisiä etuja, sillä näin vältetään toistamasta käsitteen monimutkaista sisältöä käsiteltävinä olevien lakiehdotusten säännöksissä. Käsitteen sisällöstä ilmenee riittävällä tarkkuudella, mitä sillä nyt esitettyjen kansainvälistä yhteistyötä koskevien säännösten yhteydessä tarkoitetaan.

Täytäntöönpanon siirron edellytykset

Esityksessä tarkoitettu kansainvälinen yhteistyö on kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti harkinnanvaraista. Jos kyse on vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä Suomeen, arvioinnissa tulee pohtia sitä, täyttyvätkö käsillä olevassa tapauksessa Suomen lain mukaiset tahdosta riippumattoman sairaalahoidon edellytykset. Täytäntöönpanon siirtoon voidaan kuitenkin esityksen mukaan suhtautua myönteisesti, vaikkei Suomen laissa säädetty kynnys hoitoon määräämiseen ylity.

Valiokunta pitää esitettyjä täytäntöönpanon siirron edellytyksiä perusteltuina. Tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kynnys on Suomessa korkea, sillä täysi-ikäisen henkilön kohdalla edellytetään mielisairautta. Useissa muissa Euroopan valtioissa hoitoon voidaan määrätä myös muun vakavan mielenterveyden häiriön perusteella. Laaja-alaisella kansainvälisellä yhteistyöllä voidaan estää se, että vieraan valtion Suomen kansalaiselle määräämä hoitoseuraa-

mus jouduttaisiin järjestelmien erojen vuoksi panemaan Suomessa täytäntöön vankeutena. Saa-dun tiedon mukaan edellä mainitun sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltavan esityksen tarkoituksena olisi lieventää tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kynnystä myös kansallisissa tapauksissa. Valiokunta toteaa tällaisen uudistuksen lähentävän Suomen kansallista järjestelmää suhteessa moneen muuhun Euroopan valtioon ja siten helpottavan myös kansainvälistä yhteistyötä.

Jos kyse on Suomessa määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä vieraaseen valtioon, valiokunta korostaa, että siirtämisen harkinnassa on otettava huomioon kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja perustuslain vaatimukset. Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtalo. Täytäntöönpanon siirron harkinnassa tulee ottaa huomioon vieraan valtion lainsäädäntö, käytäntö ja sairaalaolosuhteet.

Menettely

Suomessa tahdosta riippumatonta psykiatrista hoitoa ei pidetä rikosoikeudellisena seuraamuksena. Rikospäätöksissäkin tapauksissa tällaisesta hoidosta päättää terveydenhuollon viranomainen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (esityksessä Terveydenhuollon oikeusturvakeskus). Useissa muissa valtioissa hoitoseuraamuksen määrää edellä esitetystä poiketen rikosasian käsittelevä tuomioistuin. Myös vuoden 1983 yleissopimus edellyttää, että vapaudenmenetyksen käsittävän seuraamuksen on määrännyt tuomioistuin. Esityksessä tämä vaatimus esitetään ratkaistavaksi niin, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on hankittava hoitoon määräämispäätökselleen Helsingin hallinto-oikeuden vahvistus niissä tilanteissa, joissa Suomen on tarkoitus pyytää hoitoseuraamuksen täytäntöönpanoa vieraalta valtiolta.

Valiokunta pitää esitettyä ratkaisua perusteltuna ottaen huomioon, että hallinto-oikeus vahvistaa kansallisissa tapauksissa hoidon jatkamis-

ta koskevan päätöksen. Hoitoon määräämispäätösten vahvistaminen on tarkoituksenmukaista keskittää Helsingin hallinto-oikeuteen tällaisten tapausten vähäisen määrän vuoksi. Esitetyn ratkaisun harkinnassa valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, ettei vuoden 1983 yleisopimuksessa välttämättä edellytetä, että hoitoseuraamuksen olisi määrännyt rikosasian ratkaissut tuomioistuin. On kuitenkin mahdollista, etteivät muut valtiot välttämättä pidä Suomessa määrättyä hoitoseuraamusta vuoden 1983 yleisopimuksessa tarkoitettuna tuomioistuimen määräämänä vapauden menetyksen käsittävänä seuraamuksena. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa seurataan, miten vieraat valtiot suhtautuvat Suomessa määrättyjen hoitoseuraamusten täytäntöönpanopyyntöihin, ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin sääntelyn kehittämiseksi.

Kustannukset

Esityksen perustelujen mukaan kuluvastuu hoitoseuraamuksen määränneen valtion ja täytäntöönpanovaltion välillä määräytyisi kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti. Vuoden 1983 yleisopimuksen 17 artiklan 5 kohdan mukaan täytäntöönpanovaltio vastaa muista kuluista, paitsi niistä, jotka syntyvät yksinomaan tuomiovaltion alueella. Esityksessä arvioidaan kokonaiskustannusten jäävän melko vähäisiksi, koska tapauksia on oletettavasti vähän ja toisaalta Suomella on mahdollisuus pyytää täällä määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanoa vieraalta valtiolta.

Esityksessä ei ole säännöstä siitä, miten vieraassa valtiossa hoitoseuraamukseen määrätyn hoidon kustannukset jaetaan Suomessa. Tällaisen kustannusvastuuta koskevan säännöksen lisääminen on valiokunnan mielestä tarpeen. Valiokunta painottaakin, että esityksen taloudellisten vaikutusten arvioimiseen on tärkeää kiinnittää asianmukaista huomiota jo esityksen valmistelun yhteydessä.

Valiokunta ehdottaa, että edellä tarkoitettuisa siirtotapauksissa hoidon kustannukset jaetaan valtion ja kuntien kesken seuraavalla tavalla. Valtio vastaa hoidon kustannuksista siihen asti,

kun tahdosta riippumattoman hoidon Suomen lain mukaiset edellytykset on selvitetty. Tämä on perusteltua, koska tältä osin on kyse vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanosta Suomessa. Sen jälkeen, kun Suomen lain mukaiset hoidon edellytykset on selvitetty, hoidon kustannuksista vastaa potilaan kotikunta. Kustannusvastuu määräytyisi tällöin samalla tavoin kuin kansallisissa tapauksissa. Jos potilaalla ei kuitenkaan ole Suomessa kotikuntaa, kun Suomen lain mukaiset hoidon edellytykset on selvitetty, valtio vastaa hoidon kustannuksista siihen asti, kun potilaalla on Suomessa kotikunta. Tämän jälkeen hoidon kustannuksista vastaa kyseinen kotikunta.

Saadun tiedon mukaan kustannusvastuuta koskevan säännöksen lisäämisellä ei ole euro-määräisiä vaikutuksia vuoden 2010 valtion talousarvioon. Kyseisessä talousarviossa asianomaisen momentin päätösosan perusteluihin tulee kuitenkin lisätä nyt käsiteltävänä oleva käyttötarkoitus. Tämän muutostarpeen vuoksi on tarkoitus, että esitykseen sisältyvät lakiehdotukset tulevat voimaan vuoden 2010 alussa. Lakiehdotusten voimaantulosäännöksissä voimaantuloaika ehdotetaan kuitenkin jätettäväksi yleisesti noudatetun käytännön mukaan avoimeksi.

Lopuksi valiokunta katsoo, että edellä ehdotetun sääntelyn toimivuutta on jatkossa tarpeen seurata.

Soveltamisala

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset eivät koske kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) mukaista laitoshoidoa. Saadun tiedon mukaan käytännössä ei ole esiintynyt tapauksia, joissa kansainväliselle yhteistyölle olisi tässä suhteessa esiintynyt tarvetta. Myös täytäntöönpanon siirtoa koskevat kansainväliset instrumentit koskevat sellaisia hoitoon määrättyjä henkilöitä, jotka on psyykkisen mielentilansa vuoksi jätetty rangaistukseen tuomitsematta. Mainituista syistä valiokunta ei pidä esityksen laajentamista koskemaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaista laitoshoidoa tässä vaiheessa ajankohtaisena. Jatkossa on

kuitenkin hyvä seurata, onko säännösten laajentaminen tältä osin tarpeen.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta

5 §. Pykälän 2 momentissa säädetään muun muassa Terveysdenhuollon oikeusturvakeskuksetta hankittavasta lausunnosta liittyen vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen panemiseen täytäntöön Suomessa. Terveysdenhuollon oikeusturvakeskus on 1.1.2009 alkaen yhdistetty Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukseen. Yhdistymisen vuoksi valiokunta ehdottaa, että tässä laissa "Terveysdenhuollon oikeusturvakeskus" korvataan ilmaisulla "Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto", josta säädetään kyseisestä virastosta annetussa laissa (669/2008). Nyt käsiteltävänä olevan pykälän lisäksi muutostarve koskee myös lakiehdotuksen 7 ja 21 §:ää. Kyseisiä muutoksia ei jäljempänä enää erikseen perustella.

7 §. Pykälän 3 momentissa säädetään tilanteesta, jossa vieraassa valtiossa määrätty hoitoseuraamus päätetään panna täytäntöön Suomessa. Tällöin oikeusministeriön on määrättävä, että seuraamus pannaan täytäntöön tahdosta riippumattomana psykiatrisena sairaalahoitona. Esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen 4 b luvun 22 o §:n 2 momentissa säädetään, että vieraassa valtiossa hoitoseuraamukseen määrätty henkilö ei Suomessa saa pitää hoidossa pidempään kuin vieraassa valtiossa on määrätty. Tarkoitus on ottaa huomioon kansainväliset velvoitteet, jotka edellyttävät, ettei vieraassa valtiossa määrätty hoitoseuraamus ankaroidu täytäntöönpanon siirron johdosta. Viitatussa momentissa myös edellytetään, että vapautumisaikaa laskettaessa on vähennyksenä otettava huomioon aika, jonka hoitoon määrätty henkilö on täytäntöönpanon siirtämisen perusteena olleen rikoksen johdosta vapautensa menettäneenä.

Koska edellä mainitut 2. lakiehdotuksessa säädetyt seikat liittyvät kansainväliseen yhteistoimintaan, valiokunta ehdottaa mainittujen seikkojen lisäämistä nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 7 §:n 3 momenttiin. Samalla valiokunta ehdottaa sanamuodon täsmentämistä niin, ettei Suomeen siirrettyä henkilöä voida pitää tahdosta riippumattomassa hoidossa pidempään kuin vieraassa valtiossa on määrätty "vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen perusteella". Täsmennyksen tarkoituksena on ottaa huomioon, että määräaikaan hoitoseuraamukseen määrättylle voi olla tarpeen antaa tahdosta riippumattomaa hoitoa vieraassa valtiossa määrätyn määräajan jälkeenkin. Käytännössä määräaikaan hoitoseuraamuksen päättyessä edelleen vakavasti sairas henkilö jää heitteille, jos hänet psyykkisestä tilasta riippumatta tulee määräajan jälkeen poistaa sairaalasta. Tahdosta riippumattoman hoidon antaminen määräaikaan hoitoseuraamuksen päättymisen jälkeen ei merkitsisi vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen ankaroitumista, koska hoito ei enää perustuisi kyseiseen hoitoseuraamukseen, vaan Suomen lain mukaisten edellytysten toteutumiseen. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että momenttiin lisätään selkeyssyistä viittaus 2. lakiehdotuksen 4 b luvun 22 o §:ään, jossa säädetään Suomen lain mukaisten tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisestä.

2. Laki mielenterveyslain muuttamisesta

22 m §. Edellä 1. lakiehdotuksen 5 §:n perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa, että myös 2. lakiehdotuksessa "Terveysdenhuollon oikeusturvakeskus" korvataan ilmaisulla "Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto". Samasta syystä valiokunta ehdottaa muutettaviksi myös 22 n—r §:ää. Näitä muutoksia ei jäljempänä erikseen perustella.

22 o §. Pykälän 1 momentissa säädetään, että vieraassa valtiossa hoitoseuraamukseen määrättyä saadaan Suomessa pitää tahdosta riippumattomassa hoidossa enintään kuusi kuukautta. Ennen tämän ajan päättymistä potilaasta on an-

nettava tarkkailulausunto sen selvittämiseksi, ovatko Suomen lain mukaiset edellytykset hoitoon määräämiseen tahdosta riippumatta olemassa. Hoidon jatkaminen tai sen lopettaminen ratkaistaisiin noudattaen pykälässä viitattuja kansallisia menettelysääntöksiä.

Valiokunta katsoo, että momenttia on jäljempänä selvitetyistä syistä tarpeen muuttaa. Saadun selvityksen mukaan tarkoituksena on, että henkilöä voidaan pitää Suomessa tahdosta riippumattomassa hoidossa enintään kuusi kuukautta *vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen perusteella*. Jos hoidon antaminen on tämän jälkeen tarpeen, kyse ei enää ole vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanosta, vaan kansallisin perustein annettavasta hoidosta. Edellä mainitun tarkoituksen selventämiseksi valiokunta ehdottaa momentin 1. virkettä täsmennettäväksi. Suomen lain mukaisten hoidon edellytysten arvioiminen koskee paitsi määräämättömäksi ajaksi myös määräaikaiseksi määrättyä hoitoseuraamusta.

Momentin mukaan tahdosta riippumattomassa hoidossa voidaan vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen perusteella pitää enintään kuusi kuukautta ja tarkkailulausunto on annettava ennen tämän ajan päättymistä. Vaikka esitetty sanamuoto ei estä tarkkailulausunnon antamista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, lausunto on mahdollista antaa lähellä kuuden kuukauden määräajan päättymistä. Ottaen huomioon, että täytäntöönpanon siirtoon suostutaan usein vieraan valtion asiakirjaselvityksen perusteella eikä näissä tilanteissa ole mahdollista tehdä kansallisiin tilanteisiin verrattavaa arviota henkilön hoidon tarpeesta, valiokunta pitää parempana, että selvitys käynnistetään mahdollisimman pian sen jälkeen, kun hoitoseuraamukseen määrätty on siirretty Suomeen. Tästä johtuen valiokunta ehdottaa lisäksi, että tahdosta riippumattoman hoidon edellytykset selvittää siirtotapauksissa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sen sijaan, että tarkkailulausunnon antaisi hoidosta vastaavan sairaalan lääkäri niin kuin esityksestä seuraisi. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston vastuuta selvityksen tekemisestä puoltaa myös se, että kyseisellä

virastolla on muutoinkin keskeinen rooli hoitoseuraamusten täytäntöönpanon siirroissa.

Momentin mukaan menettelystä hoidon jatkamiseksi tai lopettamiseksi säädetään mielenterveyslain 17 §:n 2—4 momentissa ja 18 a §:ssä. Edellä mainittujen valiokunnan ehdottamien muutosten vuoksi ja joustavuuden lisäämiseksi valiokunta kuitenkin ehdottaa, että momentissa viitataan soveltuvin osin mielenterveyslain 4 luvun sääntöksiin rangaistukseen tuomitsematta jätetyn tahdosta riippumattoman hoidon tarpeen selvittämisestä ja tahdosta riippumattomasta hoidosta.

Pykälän 2 momentissa säädetään muun muassa vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen pituudesta. Edellä 1. lakiehdotuksen 7 §:n perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa momentin poistamista.

22 p §. Pykälä koskee tilanteita, joissa on kyse Suomessa määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanon mahdollisesta siirtämisestä vieraaseen valtioon. Pykälän 2 momentin mukaan jos täytäntöönpanon siirto on mahdollista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on alistettava hoitoon määräämispäätös Helsingin hallinto-oikeuden vahvistettavaksi. Säännös kattaa vain ensi vaiheen hoitoon määräämispäätökset. Valiokunta pitää tärkeänä, että ulkomaalaisen henkilön hoitoseuraamuksen täytäntöönpano voidaan siirtää myös siinä vaiheessa, kun henkilö on ollut Suomessa jo hoidettavana. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa momentin selventämistä niin, että se kattaa myös hoidon jatkamista koskevan päätöksen. Lisäksi valiokunta on tehnyt momenttiin vähäisen kielellisen tarkistuksen.

22 t §. Yleisperusteluissa esittämänsä viitaten valiokunta ehdottaa kustannusvastuuta koskevan pykälän lisäämistä. Pykälän 1 momentissa selvennetään, että kansainvälisesti kuluvasuu Suomen ja asianomaisen vieraan valtion välillä määräytyy siten kuin siitä on asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu. Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, miten kustannusvastuu kansallisesti Suomessa määräytyy niissä tilan-

teissa, joissa Suomi kansainvälisen velvoitteen johdosta on täytäntöönpanovaltiona vastuussa kustannuksista.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa 16 päivänä tammikuuta 1987 annetun lain (21/1987) 7 ja 8 §, 9 §:n 1 momentti, 3 luvun otsikko, 21 ja 22 §, 23 b §:n 1 momentti sekä 24 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 7, 8 ja 22 § laissa 9/1994, 9 §:n 1 momentti laissa 1289/2003, 21 § mainitussa laissa 9/1994 ja laissa 236/2001, 23 b §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti viimeksi mainitussa laissa, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 9/1994, uusi 2 momentti, 5 §:ään uusi 2 momentti ja 19 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 9/1994 ja 1289/2003, uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §
(Kuten HE)

5 §

— — — — —
Ennen kuin oikeusministeriö päättää vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanosta Suomessa, sen on hankittava *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston* lausunto. Jos *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto* katsoo, että hoitoseuraamuksen täytäntöönpano Suomessa ei ole perusteltua hoidon tarkoituksen saavuttamiseksi, sitä ei saa määrätä täytäntöönpantavaksi Suomessa.

7 §
(1 ja 2 mom. kuten HE)

Päätäessään vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen täytäntöönpanon jatkamisesta oikeusministeriön on määrättävä, että seuraamus pannaan täytäntöön *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston* lausunnon mukaisesti tahdosta riippumattomana psykiatrisena sairaalahoitona. *Suomeen siirrettyä henkilöä ei vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen perusteella saa pitää tahdosta riippumattomassa hoidossa pidempään kuin vieraassa valtiossa on määrätty. Hoidossapidon kokonaiskesto laskettaessa on vähennettävä aika, jonka*

hoitoseuraamukseen määrätty on täytäntöönpanon siirtämisen perusteena olleen rikoksen johdosta ollut vapautensa menettäneenä. Suomen lain mukaisten tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisestä ja selvityksen käynnistämisen ajankohdasta säädetään mielenterveyslain 4 b luvun 22 o §:ssä.

8 ja 9 §
(Kuten HE)

3 luku

Suomessa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpano vieraassa valtiossa

19 §
(Kuten HE)

21 §
(1 mom. kuten HE)
Oikeusministeriö tekee hoitoseuraamuksesta 1 momentissa tarkoitetun päätöksen *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston* esityksestä.
(3 mom. kuten HE)

22, 23 b § ja 24 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

2.

Laki

mielenterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä joulukuuta 1990 annetun mielenterveyslain (1116/1990) 34 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1423/2001, sekä lisätään lakiin uusi 4 b luku seuraavasti:

4 b luku

Hoitoseuraamuksen kansainvälinen täytäntöönpano

22 1 §
(Kuten HE)

22 m §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on oikeusministeriön pyynnöstä annettava lausunto siitä, onko vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen siirtäminen pantavaksi täytäntöön Suomessa perusteltua hoidon

tarkoituksen saavuttamiseksi. Lausunnossa on otettava kantaa myös siihen, miten hoito Suomessa tulotisiin järjestämään.

22 n §

Kun vieraassa valtiossa määrätty hoitoseuraamus on päätetty panna täytäntöön Suomessa, *Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston* on sijoitettava hoitoseuraamukseen määrätty 22 m §:ssä tarkoitettussa lausunnossa mainittuun valtion mielisairaalaan.

(2 mom. kuten HE)

22 o §

Potilasta saadaan vieraassa valtiossa määrätyn hoitoseuraamuksen perusteella pitää Suomessa tahdosta riippumattomassa hoidossa enintään kuusi kuukautta. Ennen tämän ajan päättymistä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on selvitettävä, ovatko Suomen lain mukaiset edellytykset hoitoon määräämiseen tahdosta riippumatta olemassa. Selvitys on käynnistettävä mahdollisimman pian sen jälkeen, kun hoitoseuraamukseen määrätty on siirretty Suomeen. Menettelystä on soveltuvin osin voimassa mitä tämän lain 4 luvussa säädetään rangaistukseen tuomitsematta jätetyn tahdosta riippumattoman hoidon tarpeen selvittämisestä ja tahdosta riippumattomasta hoidosta.

(2 mom. poist)

22 p §

Jos Suomessa hoitoseuraamukseen määrätty on vieraan valtion kansalainen tai hänellä on vieraassa valtiossa kotipaikka, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on yhteistyössä oikeusministeriön kanssa selvitettävä, onko hoitoseuraamus Suomen ja vieraan valtion kanssa tehdyn sopimuksen nojalla mahdollista siirtää pantavaksi täytäntöön vieraassa valtiossa.

Jos täytäntöönpanon siirtäminen on mahdollista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on viipymättä ilmoitettava siitä hoitoseuraamukseen määrätyn hoidosta vastaavalle terveydenhuollon toimintayksikölle ja alistettava päätös hoitoon määräämisestä tai hoidon jatkamisesta Helsingin hallinto-oikeuden vahvistettavaksi.

(3 mom. kuten HE)

22 q §

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Toimituksesta, jossa suostumus on annettu, on laadittava pöytäkirja. Pöytäkirja on toimitettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja oikeusministeriölle.

22 r §

Jos Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto katsoo, että hoitoseuraamuksen jättäminen pantavaksi täytäntöön vieraassa valtiossa on perusteltua hoidon tarkoituksen saavuttamiseksi, sen on tehtävä oikeusministeriölle esitys hoitoseuraamuksen jättämisestä täytäntöön pantavaksi vieraassa valtiossa.

(2 mom. kuten HE)

22 s §

(Kuten HE)

22 t § (Uusi)

Vastuu hoitoseuraamuksen kansainvälisestä täytäntöönpanosta aiheutuvista kustannuksista Suomen ja vieraan valtion välillä määräytyy siten kuin siitä on Suomen ja asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu.

Jos kustannuksista vastaa täytäntöönpanovaltio ja hoitoseuraamus on siirretty pantavaksi täytäntöön Suomessa, valtion varoista maksetaan kustannukset, jotka ovat aiheutuneet hoitoseuraamuksen täytäntöönpanosta Suomessa siihen asti, kun tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen edellytykset on selvitetty 22 o §:n mukaisesti. Tämän jälkeen syntyneet kustannukset maksetaan kuten Suomessa hoitoon määrätyn hoidon kustannukset. Jos hoitoon määrättylä ei ole Suomessa kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa, kun hoitoon määräämisen edellytykset on 22 o §:n mukaisesti selvitetty, valtio vastaa hoidon kustannuksista siihen asti, kun henkilöllä on kotikunta Suomessa. Tämän jälkeen syntyneistä kustannuksista vastaa kyseinen kotikunta.

34 §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös

(Kuten HE)

LaVM 6/2009 vp — HE 95/2008 vp

Helsingissä 5 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Heidi Hautala /vihr	Sampsa Kataja /kok
vpj.	Anna-Maja Henriksson /r	Krista Kiuru /sd
jäs.	Paavo Arhinmäki /vas	Outi Mäkelä /kok
	Timo Heinonen /kok	Johanna Ojala-Niemelä /sd
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
	Ilkka Kantola /sd	Tero Rönni /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.